
Vergaderjaar 2020–2021

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2224

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 oktober 2020

Hierbij bied ik u het verslag aan van de Raad Buitenlandse Zaken van 12 oktober 2020.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
S.A. Blok

Introductie

Op maandag 12 oktober 2020 vond de Raad Buitenlandse Zaken plaats in Luxemburg. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft namens het kabinet deelgenomen. Onder het agendapunt *Current Affairs* sprak de Raad onder meer over Nagorno/Karabakh, Venezuela en het Actieplan Mensenrechten. Op de agenda stonden verder de Belgrado-Pristina dialoog, Wit-Rusland, Rusland en Latijns-Amerika. Vanwege tijdgebrek kon de bespreking over multilateralisme geen doorgang vinden.

Current Affairs

Nagorno-Karabakh

De Hoge Vertegenwoordiger (HV) gaf een toelichting op de huidige situatie en reflecteerde op het staakt-het-vuren dat de partijen in Moskou overeenkwamen. Het is nog zeer de vraag of de partijen zich bereid blijven tonen de dialoog aan te gaan. De Commissie stelt middelen beschikbaar voor humanitaire hulp aan de regio en beziet op welke manier het nog meer steun kan verlenen, onder andere via de Speciaal Vertegenwoordiger voor de Zuidelijke Kaukasus. Het kabinet verwelkomde het staakt-het-vuren, maar onderstreepte de ernstige zorgen over de schendingen hiervan. In lijn met de moties van de leden Karabulut en Voordewind c.s. veroordeelde het kabinet de oorlogsretoriek van alle landen, waaronder Turkije, en riep het kabinet deze landen op zich afzijdig te houden bij dit conflict en bij te dragen aan de implementatie van het staakt-het-vuren.¹ Externe inmenging leidt eerder tot escalatie dan tot de-escalatie van het conflict. In lijn met de gewijzigde motie van de leden Van Helvert en Voordewind heeft het kabinet aangekondigd de OVSE te vragen onderzoek te doen naar de rol van externe actoren.²

Venezuela

De HV gaf een korte terugkoppeling over de recente missie aan Venezuela door de Europese Dienst voor Extern Optreden (EDEO). De missie had tot doel het regime te overtuigen van de noodzaak de parlementsverkiezingen uit te stellen omdat op het moment geen veilige en eerlijke verkiezingen kunnen worden georganiseerd. Daarnaast vroeg EDEO het regime het mandaat van het huidige parlement te verlengen totdat nieuwe verkiezingen plaats hebben gevonden. Het regime heeft inmiddels via een communiqué laten weten de verkiezingen in principe niet uit te stellen. Verlenging van het mandaat van het parlement is ook niet bespreekbaar voor het regime. Enkele lidstaten riepen de HV op alles in het werk te stellen alsnog een *election observation mission* naar Venezuela te sturen. Andere lidstaten, waaronder Nederland, benadrukten juist dat verdere sancties niet moeten worden uitgesloten.

Update actieplan mensenrechten

De HV gaf een update over het EU-actieplan mensenrechten en democratie 2020–2024. De lidstaten bereikten op vrijdag 9 oktober jl. na lang onderhandelen een inhoudelijk akkoord over het actieplan. Of ook het voorstel van de HV/Commissie voor een besluit van de Raad om de Europese Raad aan te bevelen het Actieplan tot strategisch belang en doelstelling van de Unie te benoemen op overeenstemming in de Raad

¹ Kamerstuk 35 373, nr. 8, Kamerstuk 21 501-02, nr. 2218

² Kamerstuk 21 501-02, nr. 2219

leidt is echter onzeker. Dat zou het mogelijk maken om besluiten van de Raad die worden genomen op grond van het actieplan met gekwalificeerde meerderheid te nemen. Het kabinet en enkele andere lidstaten toonden zich hiervan voorstander, maar verscheidene andere lidstaten maken hiertegen bezwaar. Onder dit agendapunt heeft het kabinet tevens verwelkomd dat de Commissie en de HV snel de wetsvoorstellen ten behoeve van het EU mensenrechtensanctieregime zullen presenteren, en opnieuw het belang benadrukt dat het kabinet hecht aan spoedige bespreking hiervan in de Raad.

Varosha

Cyprus informeerde de Raad over de acties van Turkije ten aanzien het heropenen van het strand van Varosha. Op verzoek van Cyprus en Griekenland kwamen de leden van de Raad een EU-verklaring overeen waarin grote bezorgdheid wordt uitgesproken over de gebeurtenissen en wordt oproepen tot onmiddellijk terugdraaien daarvan. In zijn reactie verwees de HV voorts naar de conclusies van de Europese Raad van 1 en 2 oktober over de spanningen in de Oostelijke Middellandse Zee.

Overig

De Raad stond stil bij de onrust in Kirgizië. De HV wees op de ongeldigheid van de recente parlementsverkiezingen. De woordvoerder van de HV heeft een verklaring uitgebracht die oproept tot het uitschrijven van nieuwe verkiezingen.

Tevens spraken de ministers kort over de recente EU-Oekraïne top die 6 oktober jl. voor de 22^e keer plaatsvond. CIE voorzitter Von der Leyen kon niet deelnemen aan de top als gevolg van een verplichte quarantaine. Beide zijden committeerden zich aan intensivering van de betrekkingen langs de lijnen van het EU-Oekraïne associatieakkoord. Tevens onderstreepten beide partijen het belang van het Normandië-format bij het oplossen van het conflict in Oost-Oekraïne.

Daarnaast spraken de ministers hun zorgen uit over de situatie in de regio Cabo Delgado in Mozambique. Het kabinet is bezorgd over de humanitaire en veiligheidssituatie in de regio en de meldingen van vermeende mensenrechtenschendingen. Ongeveer driehonderdduizend mensen zijn op de vlucht geslagen, onder meer vanwege onrust en de verslechterende veiligheidssituatie.

De Raad stond ook kort stil bij de situatie in Mali. De HV heeft met de nieuwe president gesproken en zal snel naar de regio afreizen. Hij wees op het belang van goed bestuur en het tegengaan van corruptie. Nadruk moet blijven liggen op het doorvoeren van hervormingen. Dat is de afgelopen jaren onvoldoende gebeurd.

Wit-Rusland

De ministers constateerden dat de situatie in Wit-Rusland niet verbeterd is sinds de Europese Raad op 1 oktober instemde met een sanctiepakket in reactie op de illegitieme presidentsverkiezingen en het gewelddadig neerslaan van democratische protesten. Er bestond consensus onder de lidstaten dat aanvullende sancties nodig zijn. Daarbij gaven veel lidstaten, waaronder Nederland, aan voorstander te zijn van het sanctioneren van hooggeplaatste gezagsdragers waaronder president Loekashenko. Additionele sanctievoorstellen worden momenteel verder uitgewerkt. De HV gaf aan dat EDEO en CIE bezig zijn te onderzoeken hoe bestaande steun aan Wit-Rusland zoveel mogelijk kan worden omgebogen zodat het ten goede komt aan het maatschappelijk middenveld en hervormingsgezinde krachten. Een aantal lidstaten riep daarnaast op tot de voorbereiding van een aanvullend economisch steunpakket. Het kabinet heeft aange-

geven een steunpakket in principe te kunnen verwelkomen maar wel op voorwaarde van verregaande democratische hervormingen. Ook heeft het kabinet, conform de motie Van den Nieuwenhuijzen, gepleit voor meer Europese steun aan het maatschappelijk middenveld en democratische krachten in Wit-Rusland³.

Belgrado-Pristina dialoog

De Ministers ontvingen een update van de Speciaal Vertegenwoordiger van de EU voor de dialoog tussen Belgrado en Pristina, Miroslav Lajčák. Deze dialoog tussen Servië en Kosovo, die normalisatie van de relatie tot doel heeft, is deze zomer na een lange impasse weer opgestart. De dialoog wordt door de EU gefaciliteerd. Lajčák zal naar de regio reizen voor verdere gesprekken. De HV stelde dat de dialoog work in progress blijft, maar cruciaal is voor de stabiliteit in de Westelijke Balkan. In hun interventies noemden enkele lidstaten het belang van uitzicht op opening van hoofdstukken in de toetredingsonderhandelingen met Servië en visumliberalisatie voor Kosovo, om beide partijen gecommiteerd te houden aan de dialoog. Voor het kabinet geldt dat het de stappen die gezet worden in de Belgrado-Pristina dialoog verwelkomt, maar dat besluiten over visumliberalisatie en het openen van hoofdstukken in de toetredingsonderhandelingen op zichzelf staande besluiten zijn, waarover de Raad op basis van de daaraan verbonden voorwaarden besluit.

Rusland

De discussie over Rusland stond goeddeels in het teken van de vergiftiging van Alexei Navalny. Op voorspraak van Duitsland en Frankrijk bereikten de ministers een politiek akkoord over het sanctioneren van betrokkenen bij de vergiftiging van Alexei Navalny. De sancties zullen zo snel mogelijk juridisch worden uitgewerkt.

De ministers voerden daarnaast een uitgebreide discussie over de EU-Rusland betrekkingen op basis van de eerder overeengekomen *five guiding principles*. Sommige lidstaten wezen op de noodzaak tot meer selectief engagement waar dat direct in het EU-belang is, terwijl anderen juist aangaven enkel in het geval van een Russische gedragsverandering voorstander te zijn van meer engagement. In algemene zin bestaat steun voor meer samenwerking met Rusland op het gebied van o.a. klimaat, en voor het in stand houden en zo nodig aanvullen van bestaande sanctieregimes. Veel lidstaten uitten hun zorgen over de verslechterende mensenrechtensituatie en noemden het belang van intensivering van de steun aan ngo's en mensenrechtenactivisten in Rusland. Conform de gewijzigde motie van het lid Sjoerdsma c.s. riep het kabinet op tot het uitbreiden van voor Russische studenten beschikbare studiebeurzen in de EU.⁴ Conform de motie van de leden Bosman en Koopmans heeft het kabinet gepleit voor behoud van de sectorale sancties zolang Rusland niet aan de voorwaarden voor opheffing voldoet⁵.

Latijns-Amerika en Cariben

Ten aanzien van Latijns-Amerika en de Cariben toonde de Raad zich eensgezind. De landen in Latijns-Amerika en de Cariben zijn belangrijke partners van de EU, onder andere in multilateraal verband. De interveniërende lidstaten wezen allen op de enorme impact die de Covid-pandemie op de regio heeft. De EU moet zich juist in deze tijd een betrouwbaar partner tonen door de banden met de regio aan te halen en de regio te

³ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1590

⁴ Kamerstuk 35 373, nr. 20.

⁵ Kamerstuk 35 373, nr. 3.

helpen de financieel-economische consequenties van de pandemie zoveel mogelijk te mitigeren. Daar leverde de EU al een bijdrage aan via de *Team Europe*-inzet. Economische schade kan uiteindelijk ook leiden tot democratische inperkingen en schendingen van mensenrechten. De HV en verschillende lidstaten onderstreepten het belang van het EU-Mercosur verdrag. Nederland wees, net als enkele andere lidstaten, in de bespreking op het belang van duurzaamheid.

Any Other Business – Indo-Pacific

De Duitse Minister Maas wees op het belang van het opstellen van een EU Indo-Pacific strategie en het intensiveren van contacten met deze strategisch belangrijke regio en riep op tot een Europese discussie op korte termijn. Het kabinet verwelkomt die boodschap.

Appreciatie situatie rond verkiezingsapp Myanmar

Conform de toezegging gedaan tijdens het Algemeen Overleg RBZ op 6 oktober jl. (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2223) informeer ik uw Kamer graag over de mVoter2020 verkiezingsapp die door de Myanmarese verkiezingscommissie is uitgebracht. Doel van de verkiezingsapp was om transparantie tijdens de aankomende verkiezingen op 8 november te bevorderen. De Commissie heeft ongeoormerkte financiële steun verleend aan International IDEA, maar heeft geen invloed gehad op de inhoud van de verkiezingsapp. De EU-delegatie heeft ernstige zorgen geuit over de discriminerende inhoud van de verkiezingsapp en blijft zich inzetten voor vreedzame en transparante verkiezingen in Myanmar.